

Latvijas Republikas Ekonomikas ministrija
Patērētāju tiesību aizsardzības centrs

K.Valdemāra ielā 157, Rīgā, LV – 1013 ♦ tālr. (+371)7388624 ♦ fakss (+371)7388634 ♦ e-pasts: tpkc@apollo.lv

(..)

SIA „ZEFORSS CELTNIECĪBA”
Reģ. Nr.40003640922
Mārupes ielā 2
Rīgā, LV - 1002

LĒMUMS
par nevienlīdzīgiem un netaisnīgiem
līguma noteikumiem

2006.gada 1.novembris

Nr.37 -lg

Patērētāju tiesību aizsardzības centrā (turpmāk – *PTAC*) 2006.gada 26.septembrī saņemts (..) pilnvarotā pārstāvja (..) iesniegums (turpmāk – *Iesniegums*) sakarā ar (..) un SIA „ZEFORSS CELTNIECĪBA” starpā (..) noslēgto pārjaunojuma līgumu – PĀRJAUNOJUMS LĪGUMAM Nr.(..) (turpmāk – *Līgums*) par celtniecības darbu veikšanu objektā „Daudzdzīvokļu dzīvojamā mājā (..) ielā (..), Rīgā”. No *Iesniegumā* minētā izriet, ka (..) tika piedāvāts jau iepriekš sastādīts līguma projekts, kura nosacījumus faktiski nebija iespējams mainīt. *Iesniegumā* izteikts lūgums *PTAC* uzdot SIA „ZEFORSS CELTNIECĪBA” pārtraukt pildīt *Līguma* 5.4.punkta noteikumus. Izskatot lietā esošos materiālus, *PTAC* konstatē:

[1] Sakarā ar saņemto *Iesniegumu PTAC* 2006.gada 11.oktobrī pieprasīja SIA „ZEFORSS CELTNIECĪBA” sniegt skaidrojumu par *Iesniegumā* minēto, kā arī aicināja SIA „ZEFORSS CELTNIECĪBA” sniegt informāciju par veiktajām darbībām sakarā ar netaisnīgo *Līguma* noteikumu izslēgšanu vai grozīšanu.

[2] *PTAC* 2006.gada 20.oktobrī saņēma SIA „ZEFORSS CELTNIECĪBA” 2006.gada 19.oktobra paskaidrojumu, kurā norādīts, ka piedāvāto līguma tekstu rediģēja un akceptēja pasūtītāja – (..). Tā kā (..) vēlējās *Līgumā* paredzētos darbus finansēt no komercbankas izsniegtā aizdevuma līdzekļiem, *Līguma* teksts pēc viņas pieprasījuma tika vairākkārt mainīts, līdz tas atbilda pēc (..) ieskata, attiecīgās komercbankas prasībām. Tāpat SIA „ZEFORSS CELTNIECĪBA” norādījusi, ka sākotnēji tika noslēgts līgums par augstāku darbu vērtību, pēc tam (..) lūdza iespēju samazināt tāmi, pēc tam lūdza sadalīt darbus divās daļās, bet visbeidzot 2005.gada 15.augustā tika noslēgts pārjaunojums.

SIA „ZEFORSS CELTNIECĪBA” norāda, ka visu minēto darbību iniciatore bija (..), kura vairākkārtējo *Līguma* nosacījumu maiņu motivēja ar nolūku iegūt maksimāli lielāku aizdevumu no attiecīgās komercbankas. SIA „ZEFORSS CELTNIECĪBA” uzskata, ka tā kā *Līguma* tekstu vairākkārt rediģēja un sastādīja (..), SIA „ZEFORSS CELTNIECĪBA” kategoriski noliedz, ka sabiedrībai bija iespēja un tā uzspieda pasūtītājam – (..) vienpusēji izdevīgus līguma nosacījumus.

[3] 2006.gada 31.oktobrī *PTAC* saņēma informāciju (2006.gada 30.oktobra paskaidrojumu) no (..) pilnvarotā pārstāvja (..), kurā attiecībā uz SIA „ZEFORSS CELTNIECĪBA” 2006.gada 19.oktobra paskaidrojumā minēto norādīts, ka:

1) (..) netika dota iespēja apspriest piedāvātā *Līguma* teksta nosacījumus, tai skaitā, netika dota iespēja apspriest *Līguma* 5.4.punktu un tajā ietvertās šķīrējtiesas klauzulas nosacījumus;

2) Tāpat paskaidrojumā norādīts, ka (..) nebija iespēju diskutēt, vienoties, mainīt vai apspriest piedāvātā *Līguma* noteikumus, tai skaitā, noteikumus par strīda izšķiršanu šķīrējtiesā, līdz ar to kā nepamatoti tiek noraidīti SIA „ZEFORSS CELTNIECĪBA” paskaidrojumā norādītie apstākļi, ka (..) pati ir sastādījusi un mainījusi attiecīgā *Līguma* nosacījumus, kā arī norādīts, ka M. Vidiņai nebija ne atbilstošu iespēju, ne zināšanu, lai veiktu *Līguma* teksta rediģēšanu un mainīšanu, kam ir nepieciešamas speciālas juridiskas zināšanas;

3) Paskaidrojumā minēts, ka daļēji var piekrist vienīgi SIA „ZEFORSS CELTNIECĪBA” 2006.gada 19.oktobra paskaidrojumā norādītajam faktam par *Līguma* priekšmeta (t.i., veicamo būvdarbu un to veikšanas termiņu) maiņu *Līgumā*, tomēr *Līguma* priekšmets kā tāds nav pakļauts *PTAC* noteikumiem un tas ir pašsaprotami, ka līguma priekšmetu (respektīvi, veicamo darbu sarakstu, objektu, kurā veicami būvdarbi) līgumā vienmēr ietver pēc pasūtītāja iniciatīvas, jo pirms ir noticis pasūtījums, pakalpojuma sniedzējam līguma priekšmets nemaz vēl nav zināms;

4) Vienlaikus arī norādīts, ka SIA „ZEFORSS CELTNIECĪBA” nav iesniegusi nevienu pierādījumu faktam, ka *Līguma* 5.4.punkta noteikumi, kuros ietverta šķīrējtiesas klauzula, kā arī citi *Līguma* noteikumi, būtu savstarpēji apspriesti ar (..), kā arī SIA „ZEFORSS CELTNIECĪBA” nav iesniegusi nevienu pierādījumu faktiem, uz kuriem tā atsaucas paskaidrojumā. Papildus paskaidrojumā arī norādīts, ka SIA „ZEFORSS CELTNIECĪBA” savā paskaidrojumā nav norādījusi uz faktu, ka *Līguma* 5.4.punktā ietvertie noteikumi, kas paredz strīdu izšķiršanu vienīgi šķīrējtiesā, būtu apspriesti ar (..), līdz ar ko uzskatāms, ka pakalpojuma sniedzējs netieši atzinis faktu, ka šie noteikumi ar (..) nav bijuši apspriesti, ko netieši apstiprina arī *Patērētāju tiesību aizsardzības likuma* 6.panta sestās daļas noteikumi.

[4] Sakarā ar *Līgumu* (..) saskaņā ar *Patērētāju tiesību aizsardzības likuma* (turpmāk – *PTAL*) 1.panta 3.punktu ir uzskatāma par patērētāju, bet SIA „ZEFORSS CELTNIECĪBA” kā celtniecības darbu veicēja atbilstoši *PTAL* 1.panta 4.punktam – par pakalpojumu sniedzēju. Līdz ar to uz līgumiskajām attiecībām starp (..) un SIA „ZEFORSS CELTNIECĪBA” ir attiecināmi *PTAL* noteikumi.

[5] *PTAL* 25.panta ceturtais daļas 6.punktā ir noteikts, ka *PTAC* funkcijās ietilpst patērētāju tiesību ievērošanas uzraudzība līgumu projektos un līgumos, ko patērētāji slēdz ar ražotājiem, pārdevējiem vai pakalpojumu sniedzējiem, arī normatīvajos aktos paredzēto darbību veikšana, lai ražotājs, pārdevējs vai pakalpojuma sniedzējs grozītu

līguma projektu vai pārtrauktu pildīt līguma noteikumus, ja līguma projektā vai noslēgtajā līgumā konstatēti netaisnīgi vai neskaidri noteikumi.

Līdz ar to *PTAC* ir tiesīgs izvērtēt starp (..) un SIA „ZEFORSS CELTNIECĪBA” noslēgtā *Līguma* atbilstību *PTAL* prasībām.

[6] Saskaņā ar *PTAL* 3.panta 2.punkta noteikumiem patērētāju tiesības ir pārkāptas, ja nav ievērots līgumslēdzēju pušu vienlīdzības princips un līguma noteikumi ir netaisnīgi. Savukārt saskaņā ar *PTAL* 6.panta pirmo daļu ražotājs, pārdevējs vai pakalpojuma sniedzējs nedrīkst piedāvāt tādus līguma noteikumus, kas ir pretrunā ar līgumslēdzēju pušu tiesiskās vienlīdzības principu, šo likumu un citiem normatīvajiem aktiem.

Līguma noteikums, kuru līgumslēdzējas puses savstarpēji nav apspriedušas, ir netaisnīgs, ja tas pretēji labticīguma prasībām rada būtisku neatbilstību līgumā noteiktajās līgumslēdzēju pušu tiesībās un pienākumos par sliktu patērētājam (*PTAL* 6.panta trešā daļa). Atbilstoši *PTAL* 6.panta ceturtais daļas noteikumiem, novērtējot līguma noteikumus, ņem vērā pārdotās preces vai sniegtā pakalpojuma raksturu, visus apstākļus, kādos līgums noslēgts, kā arī noslēgtā līguma un ar to saistītā līguma noteikumus.

[7] Lai arī *Līgumu* patērētāja (..) ir parakstījusi, tomēr *PTAL* ir paredzēti izņēmumi no vispārējiem līgumu noslēgšanas noteikumiem: līguma netaisnīgs noteikums var tikt atcelts, ja tas nav ticis apspriests. Tikai līguma parakstīšana no patērētāja puses un informētība par līguma saturu nav uzskatāma par apspriešanu.

Par apspriestiem līguma noteikumiem uzskatāmi līguma noteikumi, par kuriem līgumslēdzēji savstarpēji apspriežot (savstarpēji apmainoties viedokļiem) ir vienojušies. Līdz ar to parakstīts līgums pats par sevi nav pietiekams pierādījums tam, ka līgumslēdzēji savstarpēji apsprieda katru līguma noteikumu atsevišķi (skatīt, Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2006.gada 7.marta spriedums lietā Nr.C30519003, SKA-59 motīvu daļas 14.punktu).

PTAL 6.panta septītā daļa nosaka, ka „*Ja ražotājs, pārdevējs vai pakalpojuma sniedzējs apgalvo, ka līguma noteikumi ir savstarpēji apspriesti ar patērētāju, viņa pienākums ir to pierādīt*”. *PTAL* 6.panta septītās daļas noteikumi uzliek pierādīšanas pienākumu pakalpojuma sniedzējam gadījumos, kad pastāv domstarpības par to, vai attiecīgie līguma noteikumi ir vai nav savstarpēji apspriesti. Tādējādi SIA „ZEFORSS CELTNIECĪBA” ir pienākums pierādīt, ka *Līguma* noteikumi (tai skaitā, *Līguma* 5.4.punkta noteikumi) ir savstarpēji apspriesti ar (..).

PTAC norāda, ka atbilstoši *Administratīvā procesa likuma* 161.panta pirmās daļas noteikumiem „*Administratīvā procesa dalībnieka paskaidrojumi, kas satur ziņas par faktiem, uz kuriem pamatoti viņa prasījumi vai iebildumi, atzīstami par pierādījumiem, ja tos apstiprina citi pārbaudīti un novērtēti pierādījumi.*”. Lai arī (..) un SIA „ZEFORSS CELTNIECĪBA” vienojās par *Līguma* būtiskajām sastāvdaļām (līguma priekšmetu un cenu), tomēr SIA „ZEFORSS CELTNIECĪBA” konkrētajā gadījumā *PTAC* nav iesniegusi pierādījumus faktam, ka *Līguma* 5.4.punkta noteikumi par strīdu izskatīšanu, kā arī pārējie *Līguma* noteikumi (izņemot līguma priekšmetu, t.i., veicamie būvdarbi un to veikšanas termiņi) ir tikuši ar patērētāju (..) apspriesti. *PTAC* norāda, ka saskaņā ar *PTAL* 6.panta sestās daļas noteikumiem, ja ir apspriesti līguma atsevišķi noteikumi vai atsevišķu noteikumu attiecīgi aspekti, tad nevar uzskatīt, ka savstarpēji apspriesti ir arī pārējie līguma noteikumi. Līdz ar to *PTAC*

secina, ka *Līguma* 5.4.punkta noteikumi, kuros ietverta šķīrējtiesas klauzula, kā arī pārējie *Līguma* noteikumi (izņemot līguma priekšmetu, t.i., veicamie būvdarbi un to veikšanas termiņi), uzskatāmi par neapspriestiem ar patērētāju (..) un uz tiem ir attiecināmi *PTAL* 6.panta noteikumi.

[8] *Līguma* 5.4.punkts paredz, ka „*Strīdi, kas rodas starp Pusēm par šī Līguma izpildi, tiek atrisināti sarunu ceļā. Ja sarunu ceļā strīdu nav iespējams atrisināt, tie risināmi Rīgas šķīrējtiesā, kas atrodas E. Birznieka – Upīša ielā 18, viena tiesneša sastāvā, kas tiek iecelts saskaņā ar šķīrējtiesas reglamentu*”.

Likuma „*Par likumu un citu Saeimas, Valsts prezidenta un Ministru kabineta pieņemto aktu izsludināšanas, publicēšanas, spēkā stāšanās kārtību un spēkā esamību*” 8.pantā noteikts, ja konstatēta pretruna starp normatīvajos aktos ietvertajām vispārējām un speciālajām tiesību normām, vispārējā tiesību norma ir spēkā tiktāl, ciktāl to neierobežo speciālā tiesību norma.

Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments 2006.gada 7.marta spriedumā lietā Nr.C30519003, SKA-59 secinājis, ka tiesiskās attiecības darījumos, kur viens no līgumslēdzējiem ir patērētājs, regulē *Patērētāju tiesību aizsardzības likums*. Līdz ar to *Civillikuma* un *Civilprocesa likuma* normas ir atzīstamas par vispārējām attiecībā pret *Patērētāju tiesību aizsardzības likuma* tiesību normām, kas regulē to pašu tiesisko attiecību aspektu (sk., 10.punktu). Konkrētajā gadījumā tiesiskās attiecības starp SIA „ZEFORSS CELTNIECĪBA” kā pakalpojumu sniedzēju un (..), kā patērētāju regulē speciālā likuma tiesību normas (*Patērētāju tiesību aizsardzības likums*).

PTAC secina, ka no *Līguma* 5.4.punkta noteikumiem izriet, ka strīdi starp (..) un SIA „ZEFORSS CELTNIECĪBA” tiek izskatīti tikai šķīrējtiesā - Rīgas šķīrējtiesā, kas atrodas E. Birznieka – Upīša ielā 18, viena tiesneša sastāvā, kas tiek iecelts saskaņā ar šķīrējtiesas reglamentu.

Eiropas Kopienų Padomes Direktīvas 93/13/EEK (1993.gada 5.aprīlis) par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos 3.panta 3.punkta pielikumā, kā arī *PTAL* 6.panta trešās daļas 7.punktā par netaisnīgu tiek uzskatīts tāds līguma noteikums, kas izslēdz vai kavē patērētāja tiesības vērsties patērētāju tiesību aizsardzības iestādēs vai tiesā, paredz strīdu izskatīšanu tikai šķīrējtiesā. No konkrētās tiesību normas izriet, ka jebkurš līguma noteikums, kas kavē patērētāju izmantot iepriekš minētās tiesības, ir uzskatāms par netaisnīgu. *Līguma* 5.4.punkta noteikums, kas paredz strīdu izskatīšanu ar patērētāju (..) tikai šķīrējtiesā - Rīgas šķīrējtiesā, izslēdz patērētājas tiesības vērsties vispārējā tiesā.

Arī Satversmes tiesa 2005.gada 17.janvāra spriedumā Lietā Nr.2004-10-01 9.3.2.rindkopā ir atzinusi, ka patērētāju tiesības paredz īpašus ierobežojumus šķīrējtiesas līguma noslēgšanai. Satversmes tiesa minētajā spriedumā arī norādījusi uz to, ka „*arī šķīrējtiesām pēc savas iniciatīvas jāizvērtē patērētāju līgumā iekļautās šķīrējtiesas klauzulas spēkā esamība. Taisījušas spriedumu, kas valsts tiesās izrādītos neizpildāms, tās var kļūt atbildīgas pret lietas dalībniekiem par lieka procesa veikšanu*”.

Tāpat profesors K. Torgāns ir norādījis, ka: „*ļaujot bez ceremonijām patērētājam uzspiest vienu šķīrējtiesnesi un ar to viņam atņemot iespēju uz lietas izskatīšanu tiesā, tiek pārkāpts Patērētāju tiesību aizsardzības likums*” (K. Torgāns.

Šķīrējtiesas Latvijā: vajadzīgas radikālas pārmaiņas. Jurista Vārds, 11.01.2005.). K. Torgāns skaidrojis, ka šķīrējtiesas process galvenokārt ir domāts strīdu izskatīšanai starp komersantiem, kas noteikts arī UNCITRAL noteikumos (United Nation Comission On International Trade Rule, Arbitrion rules, Genaral Assembly Resolution 31/98), kas pārņemti daudzu Latvijas šķīrējtiesu reglamentos.

Vienlaikus *PTAC* informē, ka līdzšinējā tiesu prakse ir atzinusi šķīrējtiesu ar patērētāju noslēgtā līgumā par netaisnīgu līguma noteikumu (sk., Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2006.gada 7.marta spriedums lietā Nr.C30519003, SKA-59).

Saskaņā ar *PTAL* 3.panta 2.punkta noteikumiem patērētāja tiesības ir pārkāptas, ja nav ievērots līgumslēdzēju pušu vienlīdzības princips un līguma noteikumi ir netaisnīgi. Ņemot vērā iepriekš minēto, *Līguma* 5.4.punkta noteikums, kas paredz: „*Ja sarunu ceļā strīdu nav iespējams atrisināt, tie risināmi Rīgas šķīrējtiesā, kas atrodas E. Birznieka – Upīša ielā 18, viena tiesneša sastāvā, kas tiek iecelts saskaņā ar šķīrējtiesas reglamentu*”, saskaņā ar *PTAL* 6.panta trešās daļas 7.punktu atzīstams par netaisnīgu līguma noteikumu, jo paredz iespēju strīdu izskatīšanai tikai šķīrējtiesā – Rīgas šķīrējtiesā, kas rada situāciju, ka patērētājam tiek izslēgtas tiesības vērsties vispārējās jurisdikcijas tiesā.

Ņemot vērā iepriekš konstatēto, *PTAC*, pamatojoties uz *PTAL* 25.panta ceturtais daļas 4.,6. punktu noteikumiem, *PTAL* 3.panta 2.punkta noteikumiem, lai aizsargātu (..) kā patērētājas tiesības un tiesiskās interese, ir tiesīgs pieprasīt SIA „ZEFORSS CELTNIECĪBA” izbeigt pārkāpumu, t.i., pārtraukt pildīt konstatētos netaisnīgos *Līguma* noteikumus.

Ņemot vērā augstāk minēto, un pamatojoties uz *PTAL* 3.panta 2.punktu, 6.panta pirmo daļu, 6.panta trešo daļu, 6.panta trešās daļas 7.punktu, 6.panta ceturto daļu, 6.panta sesto daļu, 6.panta septīto daļu, 25.panta ceturtais daļas 6.punktu, 25.panta astotās daļas 1.punktu,

uzdod:

- 1) SIA „ZEFORSS CELTNIECĪBA” pārtraukt pildīt netaisnīgo *Līguma* 5.4.punkta noteikumu ar (..);
- 2) **mēneša laikā no lēmuma spēkā stāšanās** dienas SIA „ZEFORSS CELTNIECĪBA” grozīt patērētājiem piedāvātajos līguma projektos tāda paša satura līguma noteikumus kā *Līguma* 5.4.punkta noteikums;
- 3) SIA „ZEFORSS CELTNIECĪBA” sniegt informāciju *PTAC* par administratīvā akta izpildi pirms administratīvā akta lemjošās daļas 2.punktā noteiktā izpildes termiņa beigām atbilstoši *PTAL* 25.panta desmitās daļas noteikumiem (tai skaitā, iesniedzot pārstrādātos līgumu projektus).

Saskaņā ar *Administratīvā procesa likuma* 70.panta pirmo daļu, 76.panta pirmo daļu un otro daļu, 79.panta pirmo daļu un *Patērētāju tiesību aizsardzības likuma* 25.panta pirmo daļu šo administratīvo aktu adresāti var apstrīdēt Latvijas Republikas Ekonomikas ministrijā viena mēneša laikā kopš tā paziņošanas adresātiem, iesniedzot

iesniegumu Patērētāju tiesību aizsardzības centrā, Rīgā, Kr. Valdemāra ielā 157, LV – 1013.

Direktore (paraksts)
(zīmogs)

B. Vītoļņa

(...)

IZRAKSTS PAREIZS